

JOANNA JERECZEK-LIPIŃSKA
Uniwersytet Gdański

STRATEGIE PERSWAZYJNE W KREOWANIU WIZERUNKU ROSJI WE FRANCUSKIM DYSKURSIE PARLAMENTARNYM

Artykuł zawiera analizę językoznawczą francuskiego dyskursu parlamentarnego odnoszącą się do wizerunku Rosji i opiera się na badaniach dyskursywnych i logometrycznych (leksykometrycznych, tj. statystycznych i dyskursywnych) francuskiego dyskursu parlamentarnego. Przedstawione tu wyniki dotyczą krytycznej analizy perswazyji stosowanej w seansach „Pytań do rządu” zebranych w okresie XIV kadencji zwanej *Législature*¹. Ponieważ analiza dyskursywna wymaga od badacza zbadania również okoliczności produkcji dyskursu, gdyż stanowi to integralną część uzyskanego znaczenia i efektów znaczenia, zatem nadmienić należy, że politycznie rzecz ujmując, Francja była w okresie kampanii prezydenckiej, zatem stosowane techniki perswazyji parlamentarnej odnosiły się do argumentów wyborczych.

Celem publikacji jest określenie specyfiki strategii perswazyjnych w dyskursie parlamentarnym, a w szczególności w „Pytaniach do rządu”, która jest jedną z najbardziej charakterystycznych form ekspresji parlamentarnej we Francji, choć sama technika jest znana również w innych demokracjach w tym także w Polsce, to jednak jej status, model a zatem też praktyka różnią się znacząco od stosowanych w innych krajach. We Francji mówić należy o prawdziwym ćwiczeniu retoryczno-stylistyczno-politycznym o realnym wpływie na politykę francuską, gdyż poprzez „Pytania do rządu”, posłowie wykonują funkcję kontrolną nad działaniami władzy wykonawczej, która musi wielokrotnie tłumaczyć się z podejmowanych decyzji bądź zaniechań.

¹ Korpus badawczy: *Des comptes rendus des séances de la XIVe Législature des Questions au Gouvernement*, <http://www.assemblee-nationale.fr/14/cr/2016-2017/> (23.06.2018).

Podczas gdy polskie „Pytania do rządu” są banalną, niewiele znaczącą praktyką, często ograniczającą się do pytań bardzo szczegółowych dotyczących okręgów posłów przy obecności bardzo niewielkiej grupy posłów, a odpowiedzi udziela z ramienia rządu podsekretarz stanu w danym Ministerstwie (który odczytuje przygotowany wcześniej tekst). Recepcja tego typu seansów jest bardzo ograniczona, gdyż rzadko obrady te są transmitowane, trudno tu zatem mówić o wpływie na bieżącą sytuację polityczną kraju. Inaczej jest w przypadku Francji, gdzie wydzźwięk i realny wymiar tych seansów powoduje, że są to prawdziwe sceny „batalistyczne”. Retorycznie rzecz ujmując, mają one wewnętrzną dynamiką i rzeczywisty wpływ na bieg wydarzeń, zwłaszcza że „Pytania do rządu” dotyczą bieżących, najbardziej aktualnych wydarzeń kraju, na przykład ataków terrorystycznych w 2015 roku, kwestii gospodarczych, ekonomicznych, w tym strajków tej czy innej grupy zawodowej czy też dyskusji nad prawem o uchyleniu narodowości w kontekście dramatycznych wydarzeń terrorystycznych, czy też po prostu toczącej się kampanii politycznej podczas wyborów prezydenckich.

W tej perspektywie, artykuł wpisuje się w nurt badań dotyczących dyskursu politycznego², ale także jest kontynuacją prac nad perswazją i polemizacją dyskursu politycznego³.

1. DEFINICJA I STATUS GATUNKU: „PYTANIA DO RZĄDU” WE FRANCJI

Dwa razy w tygodniu, we wtorek i środę, w ramach regularnych sesji Parlamentu, godzinne sesje poświęcone są „Pytaniom do rządu”. Podczas tych posiedzeń, posłowie i senatorowie większości i opozycji mają możliwość zadawania pytań lub kwestionowania decyzji i działań ministrów rządu w sprawach bieżących. Rzecz jasna, nie są to proste pytania o informacje, raczej mniej lub bardziej zawoalowane krytyczne opinie w dyskutowanych sprawach. „Pytania do rządu” powstały w roku 1974 i jako stały element życia parlamentarnego

² P. Charaudeau, *Le discours politique. Les masques du pouvoir*, Vuibert, Paris 2005; C. Kerbrat-Orecchioni, *Le discours polémique*, PUL, Lyon 1980 i in.

³ Ch. Plantin, *L'argumentation dans l'émotion*, „Pratiques” 96, 1997, s. 86–100; Ch. Plantin, *L'argumentation en interaction*, w: *Actes du 16e Congrès international des linguistes*, Meudon, Paris 1998; G. Roellenbleck (red.), *Le Discours polémique. Aspects théoriques et interprétations*, Gunter Narr Verlag, Editions Jean-Michel Place, Paris–Tübingen 1985.

zyskały status rzeczywistego ośrodka kontroli władzy wykonawczej przez ustawodawczą, a co za tym idzie i prezydenta, który powołuje premiera rządu i odpowiada za decyzje Rządu (stąd często mawia się o systemie półprezydenckim lub nawet prezydenckim, wszystko zależy, z jakim innym systemem demokracji go zestawić).

Nie bez znaczenia jest to, że sesje te transmitowane są na żywo na kanale parlamentarnym LCP, ponadto obywatele mogą zapoznać się z protokołami z posiedzeń na stronie internetowej parlamentu, mogą również na bieżąco reagować i komentować wydarzenia w trakcie i po posiedzeniu na Twitterze.

Biorąc pod uwagę ich realny wpływ na sytuację polityczną kraju, „Pytania do rządu” są powszechnie oglądane zarówno przez aktorów politycznych, jak i zwykłych obywateli. Polemiczna atmosfera tych posiedzeń jest zawsze niezwykle gorąca, dynamiczna i przebiega pod hasłem scen prawdziwej walki politycznej, które odzwierciedlają różnice i podziały polityczne uczestników sporu na temat dyskutowanych bieżących kwestii.

W związku z tym muszą być przestrzegane pewne reguły demokracji i dla zachowania równowagi demokratycznej istnieje podstawowa zasada ściśle przestrzegana przez marszałka, a mianowicie przysługuje określony czas wypowiedzi, 2 minuty, który obowiązuje zarówno członków Rządu, jak i posłów czy senatorów. W każdej sytuacji przekroczenia czasu, marszałek sejmu wyłącza mikrofon — jest to o tyle ważne, że każdy mówca, przygotowując odpowiednio pytanie lub odpowiedź musi dopasować strukturę i treści tak, by w razie przekroczenia czasu, została przekazana istota stawianej kwestii. Prowadzi to niejednokrotnie do powstania ciekawych formuł retorycznych.

2. METODOLOGIA BADAŃ

W tym badaniu analizie poddajemy specyfikę „Pytań do rządu” w ich perswazyjnym wymiarze. W tym celu przeanalizowany został dyskursywnie, semantyczno-pragmatycznie i logometrycznie korpus złożony z kilkudziesięciu takich sesji w okresie od 4 października 2016 roku do 31 grudnia 2017 roku i obejmujący konkretny zakres tematyczny, a mianowicie wizerunek Rosji, relacje dyplomatyczne, reakcje lub ich brak na działania Rosji na scenie międzynarodowej. Każda sesja zawiera około dwudziestu pytań i odpowiedzi obejmujących za każdym razem dwie minuty tekstu, co daje korpus

badawczy składający się z około 1000 pytań i odpowiedzi reprezentatywny dla badanego okresu. Naszym celem stało się zatem określenie, jaka jest specyfika językowa i dyskursywna „Pytań do rządu” i odpowiedzi w kontekście perswazyjnym i dotyczącym Rosji, jaka jest rola i możliwy wpływ tych politycznych fraz wypowiedzianych na publicznej scenie politycznej na politykę francuską w ogóle lub też politykę w skali makro, to jest relacji międzynarodowych, w naszym kontekście relacji Francja–Rosja. Jakie są poszczególne argumenty, instrumenty walki i kontroli politycznej skierowane do ministrów rządu? Dla klarowności badań uznajemy indywidualne wypowiedzi za reprezentatywne dla danej grupy politycznej z rozróżnieniem na obóz większości i opozycji, nie traktując ich jako wypowiedzi pojedynczych osób.

Posel, który przemawia w parlamencie, jest w pełni świadomy tego, że zwraca się w tym samym czasie do członków rządu, innych posłów, ale także do wszystkich rzeczywistych lub potencjalnych wyborców. Czynniki te określają w znacznym stopniu to, co mówi i jak to czyni. Dla analizy poszczególnych wypowiedzi mają również znaczenie wszystkie „hałasy” dochodzące z sali, czyli elementy pozajęzykowe, a jest ich wiele: są to wykrzyknienia, ekspresyjne komentarze werbalne, bądź niewerbalne, takie jak pomruki podziwu bądź dezaprobaty, oklaski, stukanie w ławy poselskie, śmiechy, okrzyki, i inne komentarze, które stanowią część dyskursu uwzględnioną w badaniach.

Prezentacja wyników badań zostanie podzielona na dwa etapy. Najpierw przedstawiona zostanie typologia stosowanej argumentacji, a następnie, analizę semantyczno-dyskursywną oraz strukturę pytań i odpowiedzi.

Ten typowo francuski model debaty politycznej i parlamentarnej potwierdza i/lub podważa część wysuniętej przez nas tezy na temat postępującej dezideologizacji⁴, ponieważ badana tu praktyka dowodzi siły argumentów ideologicznych i politycznych, a także jest dowodem na istnienie zaciętego sporu politycznego między partiami politycznymi. Rzeczywiście, jest to rodzaj walki politycznej, politycznej polemiki, która w tle zawiera polityczną kontrolę władzy, ale odnotowują tu jednak spore zmiany, o których powiem nieco dalej.

Moim celem będzie więc wykazanie głęboko polemicznego wymiaru perswazji we francuskim dyskursie parlamentarnym, a dla potrzeb tej publikacji, skupiam się na jednym konkretnym temacie, tj. wize-

⁴ J. Jereczek-Lipinska, *De la désidéologisation progressive du discours politique à l'ère du Net*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009.

runku Rosji w debacie parlamentarnej. Zastosowane metody badań językoznawczych to badania leksykometryczne połączone z analizą dyskursywną oraz badania komparatystyczne, gdyż wyniki są analizowane w odniesieniu do innych form wypowiedzi politycznych.

W celu omówienia strategii perswazyjnej stosowanej przez posłów i senatorów w ramach „Pytań do rządu” zostanie przedstawiona typologia argumentów w dyskursie parlamentarnym, następnie analizie poddane zostaną mechanizmy i techniki perswazji. W dalszej części opracowania perswazja zostanie zestawiona i porównana z argumentacją polityczną i specyfiką polemiczną charakterystyczną dla badanego języka. Następnie skupię się na konstrukcji pytań (w przeważającej mierze retorycznych) i odpowiedzi — zarówno w aspekcie semantycznym, jak i dyskursywnym, gdyż stanowi to część integralną badanych znaczeń.

3. TYPOLOGIA ARGUMENTÓW — PERSWAZJA W DISKURSIE PARLAMENTARNYM

Strategie perswazyjne rozumiemy jako stosowanie środków wyrazu, których celem jest argumentacja i postępująca za nimi perswazja. Do kogo adresowane są środki perswazyjne? Poseł stawiający pytanie do premiera bądź jednego z ministrów rządu adresuje swoją wypowiedź do szerszego gremium słuchaczy/odbiorców, a jego argumenty mają na celu, jeśli jest posłem opozycji, przekonać do swoich racji (swojej opcji politycznej), obalając argumenty rządzących; odwrotnie jest w przypadku posłów rządzącej większości, których celem jest obrona argumentów, decyzji i działań rządzących.

Jakie są zatem typy argumentów mających przekonać przyszłych wyborców do poparcia jednej lub drugiej opcji politycznej?

3.1. TYPOLOGIA ARGUMENTÓW W DISKURSIE PARLAMENTARNYM

W trakcie wykonanych badań, wyodrębniono dziewięć najważniejszych (statystycznie najbardziej znaczących) typów argumentów stosowanych w ramach debaty polemicznej w parlamencie francuskim:

A. Odwołanie się do wspólnych/powszechnie akceptowanych przekonań, np. francuska dewiza: *liberté, égalité, fraternité*, laicyzm

francuski, wartości Unii Europejskiej, podpisanych traktatów; sytuacja Rosji w stosunku do Krymu czy też Syrii, sprawa embarga — wszystkie te kwestie były właśnie odnoszone do ww. wartości.

B. Powołanie się na okoliczności, sytuację szczególną, np. ataki terrorystyczne, strajki i inne sytuacje, które są na bieżąco omawiane w ramach „Pytań do rządu” jako punkt wyjścia do dyskusowania kwestii ogólniejszych, w rodzaju konieczności zmiany obowiązujących regulacji prawnych, złej reakcji/braku reakcji rządu na zdarzenie społeczno-obyczajowe itd.

C. *Le volontarisme* — powołanie się na determinację w dążeniu do wprowadzenia regulacji prawnych: tu posłowie odwołują się do *historycznej chwili*, *Europa jest w punkcie, w którym już nie można się cofnąć...*

D. Argumentacja dotycząca ryzyka lub groźby podjęcia złej lub niepodjęcia decyzji kluczowej: *Jeśli..., to grozi nam...*, i tu następuje opis konsekwencji.

E. Powołanie się na *ethos* — odwołanie się do statusu/etosu osoby przemawiającej: były minister znający poruszane kwestie (Stéphane Le Foll), były minister rolnictwa w sprawie embarga Rosji i sytuacji francuskich rolników, członek komisji, która przygotowała analityczny raport w omawianej kwestii, inne.

F. Dyskwalifikacja osoby (argument *ad personam*), bądź kompetencji członka rządu.

G. Stosowanie analogii do podobnych sytuacji, wydarzeń, problemów zarówno tych, które zdarzyły się wcześniej we Francji (na przykład na poziomie lokalnym), lub też poprzez analogię do podobnych okoliczności w innych krajach, np. stosowanie embarga na produkty rosyjskie w innych krajach Unii Europejskiej. Dotyczy to również wszelkich analogii do faktów powszechnie znanych, cenionych, wartościowanych pozytywnie — odpowiednio zastosowane są argumentem nie do zbiccia.

H. Stosowanie ironii, humoru czy też podtekstów, gier słownych, licznych form sarkazmu — są to formy wszechobecne w „Pytaniach do rządu”, dobrze postrzegane, gdyż świadczą o erudycji posłów. Zastosowanie komizmu ma na celu zdyskredytowanie przeciwnika i/lub jego argumentów (ośmieszenie ich); zastosowanie odpowiedniej formy poczucia humoru pozwala zawęzić grono odbiorców tworząc specjalną więź — *my* się rozumiemy, *oni* są poza zasięgiem naszych racji; dyskurs komiczny, wywołuje pozytywne emocje i konotacje, bawi odbiorcę i pozytywnie nastawia go do idei.

I. Pytanie retoryczne: ponieważ przyjęta formuła wymaga pytań i odpowiedzi, zatem forma argumentowania poprzez pytanie, które jest konstatacją, zarzutem, wyrażeniem przeciwnych poglądów bardziej niż prośbą o informacje jest powszechnie stosowana — *Quand est-ce que allez-vous enfin, Monsieur Le Premier Ministre, faire...?* — ma również walor wartościujący i nieznający sprzeciwu, bo jak tu odpowiedzieć na pytanie, które nie wymaga odpowiedzi, lub nawet, zawiera ją w sobie?

Wszystkie te argumenty mają na celu zdyskredytować (w przypadku opozycji) działania rządu, a w przypadku wystąpień przedstawicieli parlamentarnej większości uzasadnić je. Jest to forma kontroli władzy. Większość z nich jednak jest bezpośrednio adresowana do elektoratu i służy przyszłej kampanii wyborczej.

Jak wynika z powyższego wykazu, liczne są formy perswazji stosowane w ramach tych pytań, niemniej poniżej podane zostały te najliczniej, statystycznie najczęściej występujące w ramach posiedzeń poselskich, w kolejnej części pracy, omówione zostaną natomiast mechanizmy i techniki perswazyjne.

3.2. MECHANIZMY I TECHNIKI PERSWAZJI

Posłowie w ramach „Pytań do rządu” stosują następujące mechanizmy perswazji, uszeregowane w kolejności od najczęściej do najrzadziej stosowanych. Mechanizmy dyskursywne perswazji są rozumiane tutaj jako zabiegi semantyczno-dyskursywne, tj. zastosowanie innych modeli organizacji dyskursywnej dla celów perswazji.

A. Formułowanie twierdzeń, stanowiska w danej sprawie w formie definicji ma wartość uniwersalną, dla wszystkich oczywistą zatem nie do podważenia.

B. Porównania i metafory, odpowiednio zastosowane wartościują treść.

C. Opis narracyjny, narracja, pewna logiczna i składna całość znaczeniowa oraz zastosowanie ciągu przyczynowo-skutkowego.

D. Cytat, odwołanie się do słów, hiperłącze internetowe albo w celu przywołania etosu nie do podważenia lub przeciwnie przywołanie postaci, z której słowami nikt nie chce być wiązany/zestawiany.

E. Akumulacja i wyrażenia i zwroty wyliczające — lista, ciąg zdań bez łączników, wielość argumentów może stanowić o ich mocy.

F. Pytania — stawianie pytań może służyć zdyskwalifikowaniu kompetencji adresata, podważaniu słuszności racji przeciwnika itd.

G. Odpowiedzi — mogą pełnić różne funkcje: zdyskwalifikowanie osoby pytającej, zdyskwalifikowanie tezy zawartej w pytaniu, podważenie zasadności lub spójności pytania, itd.

3.3. TECHNIKI PERSWAZJI PARLAMENTARNEJ

W ramach technik perswazji, wyróżniamy te oparte na grze elementami morfoskładniowymi w tym zaimki osobowe oraz leksykalno-semantycznymi, które pozwalają stwierdzić jak sytuje się mówca i odbiorca w danym zdarzeniu dyskursywnym — nazwać je można ze względu na spełniane funkcje wskaźnikami dyskursywnymi.

A. Zaimki osobowe

Wymienić należy najczęściej stosowane, czyli *ja* lub polifoniczne *my*, ale także formy bezosobowe — *il faudrait, on devrait — il i on*, ponadto zaznaczyć należy również stosowanie dychotomii: najczęściej występujące zaimki — *my/wy/oni, on-la France, w-la France/les Français*.

B. Wśród elementów leksykalno-semantycznych udało się wyodrębnić dwa typy przedrostków: *archi-, hiper, super-, ultra-, extra-* oraz przedrostki przy czasownikach — *re-* wyrażające powtarzalność działań skazanych na niepowodzenie lub powtarzalność wskazywania problemów.

C. Stosowane czasy również stanowią wskaźnik dyskursywny i spełniają rolę perswazyjną: czas teraźniejszy sytuje problem albo jako uniwersalny albo jako natychmiastowy i pilny; czas przyszły bliższy natomiast w miejsce czasu przyszłego dalszego stosowany jest dla zaznaczenia pilności i nagłości. A wreszcie tryb przypuszczający stosowany jest w dużej mierze w sposób ironiczny.

3.3.4. MODALIZATORY Dyskursywne

Najczęściej stosowanym modalizatorem dyskursywnym, to znaczy występującym w siedmiu na dziesięć zadanych pytań, jest przysłówek *wreszcie/enfin* wskazujący na zniecierpliwienie czekaniem na działania, decyzje, odpowiedź, służy wywieraniu presji.

A. Interpunkcja ekspresyjna — liczne wykrzykniki, w trakcie posiedzenia na bieżąco redagowany jest protokół posiedzenia, który zawiera wszelkie informacje w tym pozajęzykowe.

B. Subiektywizmy, czyli słowa pokazujące stosunek mówcy do poruszanej sprawy — *działania zainspirowane*, to *szansa dla kraju; to by pogrążyło Francję*.

C. Spójniki nadające wypowiedzi kohezji i koherencji — *ale, ponieważ, zatem, jednak, natomiast* itd. Powodują one, że wydaje się, iż wypowiedź posła jest spójna, logiczna, klarowna, zatem przywołane argumenty skuteczne, bo ciąg przyczynowo-skutkowy jest dobrze zarysowany.

4. PERSWAZJA (ARGUMENTACJA) A POLEMIKA

Biorąc pod uwagę typologię argumentów oraz mechanizmy i techniki perswazji, warto zestawić pojęcie perswazji z terminem polemiczności, nieodłącznym elementem dyskusji politycznej.

Najpierw jednak należy ustalić, jaka jest relacja pomiędzy argumentacją a perswazją. Ta ostatnia jest procesem dalej idącym, gdyż argumentacja zdaje się prezentacją racji, perswazja zaś jest już takim przedstawieniem argumentów, który ma na celu przekonanie odbiorców do tych racji. Natomiast cechy charakterystyczne polemiczności, które mają duże znaczenie w przypadku perswazji, to po pierwsze fakt że argumentacja polemiczna powinna zaczynać się od sporu/niezgody pomiędzy rozmówcami, ma na celu dyskwalifikację treści zawartej w wypowiedzi interlokutora, a nawet samego interlokutora.

Rozróżnia się wiele typologii dyskursów polemicznych (Locke, Charaudeau, Mouchon), statystyki wskazują na następujące typy mechanizmów semantycznych obecnych w dyskursie parlamentarnym: argumenty podważające kompetencje/sprawność intelektualną interlokutora; argumenty wskazujące na niespójność i nielogiczność wywodu.

Georges Declercq⁵ wskazuje na następujące aspekty polemiczności w dyskursie politycznym: odrzucenie *ad rem* — tematu; *ad hominem* — poglądów interlokutora; czy też *ad personam* — interlokutora, dyskwalifikacja interlokutora, argument powołujący się na autorytet/etos mówcy, reprymenda/pouczenie interlokutora, groźba/ryzyko zdarzeń, oskarżenie czy nawet inwektywy.

5. STRUKTURA PYTAŃ. PYTANIA RETORYCZNE

Jak już wspomniano, zdecydowana większość pytań w ramach „Pytań do rządu” to semantycznie i dyskursywnie pytania retoryczne.

⁵ G. Declercq (red.), *La parole polémique*, Champion, Paris 2003.

Ale merytorycznie i strukturalnie rzecz ujmując, w korpusie badawczym ustalono następujące typy pytań: tworzone przez intonację, przez inwersję, przez *est-ce que* – partykułę *czy...?*, ale zdecydowanie najczęstszą formułą jest pytanie: – *Ma question est simple, Monsieur le ..., quand allez-vous enfin faire... ?* – wywierające presję. Celem jest uzyskanie dramatycznego opisu zastanej sytuacji: – *Comment pouvez-vous décemment dire que vous avez sauvé la Sécurité sociale ?!* W tym celu stosuje się odpowiednie słowa, które budują dramatyczny obraz i przekonują celnością.

Typy pytań, które spotykamy w ramach „Pytań do rządu” to pytanie właściwe, pytanie zmierzające do tego, by władza się wykazała sukcesem, pytanie-presja, pytanie-spektakl, pytanie agresywne, pytanie stwarzające konflikt lub nawołujące do konfliktu.

Podstawowa konstrukcja pytania opiera się na odwróconej piramidzie dziennikarskiej, w której stosowana jest kolejność informacji według następującego schematu: najważniejsze/esencja na początku, (ograniczony czas na wypowiedź ma tu ogromne znaczenie), a dalej treści mniej ważne, które gdyby przekroczono czas, można bez problemu odciąć, nie tracąc głównej tezy pytania. Merytorycznie treści ustawione są w sposób następujący – opis sytuacji na szczeblu lokalnym, w skali kraju, następnie dramatyczny opis subiektywny, ewentualne negatywne konsekwencje, poszukiwanie/wskazywanie winnych, propozycja rozwiązań. Pytania zawierają informacje o poglądach politycznych mówcy, co jest czytelne i transparentne.

„Pytania do rządu” to retoryczna, stylistyczna, polityczna formuła, która wymaga ewidentnych kompetencji oratorskich i swobody wypowiedzi, a ich funkcją jest poddać rząd/ministrów przesłuchaniu, zrealizowanie swego rodzaju kontroli władzy. Rząd musi zatem wyjaśnić, wytłumaczyć się z podjętych działań, uzasadnić decyzje. Im bardziej agresywne jest pytanie, tym agresywniejsza jest odpowiedź. Wbrew pozorom, formuła ta nie sprowadza się do prostego binarnego dialogu, gdyż sala reaguje żywo: oklaski, okrzyki, pohukiwania, podszepki, komentarze mniej lub bardziej złośliwe w zależności od temperamentu mówcy, stanowią część składową pytań i odpowiedzi.

6. STRUKTURA ODPOWIEDZI

Odpowiedź składa się z następujących składowych: stanowisko mówcy do tematu wypowiedzi, do opinii zawartej w wypowiedzi

przedmówcy oraz do samego interlokutora, wyjaśnienie, subiektywna ocena sytuacji, uzasadnienie aktów prawnych, względnie działań, krytyka pytania, ironiczna a nawet sarkastyczna riposta ocenna w stosunku do opisu sytuacji zawartego w pytaniu. Choć przedstawiona tu perswazja ma charakter polemiczny i ideologiczny oraz służy agresywnemu skonfrontowaniu poglądów, to jednak jej sens jest coraz mniej nasycony ideologią, zaś spory polityczne dotyczą głównie emocji, uczuć polityka, bardziej niż wizji świata nacechowanej aksjologicznie⁶. Krótko mówiąc, założenie, jest takie, że każdy polemiczny dyskurs w polityce ma charakter argumentacyjny lub raczej perswazyjny, dlatego parlamentarzyści/senatorowie, atakując akty i słowa członków rządu, zwracają się do społeczeństwa, do potencjalnych wyborców.

Debaty perswazyjne i polemiczne w parlamencie francuskim, jak pokazują przykłady korpusu, odbywają się w bardzo napiętej atmosferze, są bardzo dynamiczne, a wręcz agresywne, jak twierdzi Maingueneau⁷, są owocem i wyrazem „wzajemnego niezrozumienia”.

Każde wystąpienie publiczne polityka wiąże się dla niego z daniem i otrzymywaniem razów, co stanowi integralny element uprawiania polityki. Jest to wyraźnie widoczne w kontekście francuskich pytań do rządu, które ustanawiają nową równowagę sił między władzą, opozycją a obywatelem/przyszłym wyborcą.

W rzeczywistości każde słowo/wypowiedź członków rządu i prezydenta są tak dokładnie analizowane, że nic nie umknie uwadze postronnych odbiorców. A wszystko po to, by się spierać, a nawet kłócić, a tym samym przekonywać do swoich racji.

7. KONTEKST POLITYCZNO-DYSKURSYWNY. WNIOSKI KOŃCOWE

Francuskie „Pytania do rządu” to doskonały przykład polemiki politycznej opartej na perswazji adresowanej do odbiorców spoza sali obrad — widać to wyraźnie w przypadku korpusu badawczego dotyczącego wizerunku Rosji.

Z przeprowadzonych przeze mnie badań wynika, że dyskurs polityczny jest dziś odmienny od tego, który obowiązywał jeszcze do niedawna. Podlega zmianom i ewolucji, jest mniej instytucjonalny,

⁶ J. Jereczek-Lipinska, *De la désidéologisation progressive...*, s. 72.

⁷ D. Maingueneau, *Sémantique de la polémique*, Lausanne, l'Age d'Homme, Collection Pratique des sciences de l'homme, PUF, Paris 1983, s. 9.

mniej rygorystycznie sztywny, mniej formalny, dużo bardziej bezpośredni i autentyczny lub zbliżony językowo i w środkach retoryczno-stylistycznych do obywatela, co niestety nie podnosi jego jakości. Na pewno w dzisiejszym, francuskim dyskursie politycznym, ale także w Polsce i w wielu innych krajach o różnych systemach politycznych, mamy do czynienia z subiektywizacją dyskursu politycznego oraz mieszaniem się w ramach wypowiedzi politycznych różnych gatunków dotąd uważanych ze nieswoiste dla debaty politycznej i pochodzące z języka mediów. Jest to dziś zlepek afektu i racjonalności, życia osobistego mieszającego się z publicznym czy medialnym, przestrzeni publicznej i prywatnej, odrzucenia i inwektyw, które stanowią trzon debaty politycznej. Perswazja skuteczna to taka, która jest ciekawa, dynamiczna, wciągająca, intrygująca, w przeciwnym razie w mediach nie zaistnieje. Inaczej rzecz ujmując, w dzisiejszym dyskursie politycznym *pathos* i *ethos* tworzą *logos*, zatem nie koncept jest ważny, lecz sposób jego przedstawiania, argumentacji, a często nawet perswazji rozumianej jako narzucanie poglądów odbiorcy, a mniej czystej argumentacji, która skłania do rozważenia argumentów i podjęcia suwerennej decyzji.

W tym modelu, im bardziej agresywne i sarkastyczne jest pytanie, tym bardziej dosadna jest odpowiedź. I nawet kwestie dyplomacji międzynarodowej, a taką jest przecież kwestia wizerunku Rosji, nie zmienia temperatury i dynamiki wygłaszanych pytań i udzielanych odpowiedzi.

Иоанна Еречек-Липиньска

ПЕРСУАЗИВНЫЕ СТРАТЕГИИ КОНСТРУИРОВАНИЯ ОБРАЗА РОССИИ ВО ФРАНЦУЗСКОМ ПАРЛАМЕНТСКОМ ДИСКУРСЕ

Резюме

Статья содержит лингвистический анализ французского парламентского дискурса, относящегося к конструированию имиджу России. Исследование основано на дискурсивном и логометрическом анализе французского парламентского дискурса. Представленные в статье результаты относятся к критическому анализу убеждений, используемых в «Вопросах к правительству», собранных во время XIV Législature.

STRATEGIE PERSWAZYJNE W KREOWANIU WIZERUNKU...

Joanna Jereczek-Lipińska

PERSUASIVE STRATEGIES IN CREATION OF IMAGE OF RUSSIA IN FRENCH PARLIAMENTARY DISCOURSE

Summary

The article contains a linguistic analysis of the French parliamentary discourse referring to the image of Russia and is based on discursive and logometric studies of the French parliamentary discourse. The results presented here relate to a critical analysis of the persuasion used in the Questions to the Government collected during the XIVe Législature.